DOMSTOLENS DOM
AF 27. NOVEMBER 1973 [1]

Magdalena Vandeweghe og andre mod Berufsgenossenschaft für die chemische Industrie (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Landessozialgericht Baden-Württemberg)

Sag 130/73

Sammendrag

1. *Præjudicielle spørgsmål — Domstolens kompetence-grænser (EØF-traktaten, art. 177)*
2. *Social sikring af vandrende arbejdstagere — Begravelseshjælp — »Rente eller pension« — Forskellige begreber (Rådets forordning nr. 1408/71, art. 1)*
3. *Social sikring af vandrende arbejdstagere — Enke — Indgåelse af nyt ægteskab — Engangsydelse — Begreb — Ligestilling med renter og pensioner (Rådets forordning nr. 1408/71, art. 1)*

1. Domstolen er ikke i medfør af EØF-traktatens artikel 177 kompetent til at træffe afgørelse vedrørende fortolkning af folkeretlige bestemmelser, der uden for fællesskabsrettens rammer forbinder medlemsstater.
2. Begravelseshjælp er ikke omfattet af udtrykket »rente eller pension«.
3. Den engangsydelse, der udbetales en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, træder i stedet for enkepension og sidestilles således med renter og pensioner.

I sag nr. 130/73

angående en anmodning, som i henhold til EØF-traktatens artikel 177 af Landessozialgericht Baden-Württemberg er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for den nævnte ret mellem

1. enken MAGDALENA VANDEWEGHE,

2. SOLANGE VERHELLE, begge boende Ingelmunster, Belgien,

1 — Processprog: Tysk.

3. MINISTERIET FOR OFFENTLIG SUNDHED OG FAMILIEANLIGGENDER, Bruxelles,

og

BERUFSGENOSSENSCHAFT FÜR DIE CHEMISCHE INDUSTRIE, Heidelberg,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 2 i den tredje tillægsaftale af 7. december 1957 til den almindelige overenskomst om social sikring af samme dato mellem kongeriget Belgien og forbundsrepublikken Tyskland,

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: R. Lecourt, præsident, A. M. Donner og M. Sørensen (referererende), afdelingsformænd, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore, H. Kutscher, C. Ó Dálaigh og A. J. Mackenzie Stuart, dommere,

generaladvokat: A. Trabucchi
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Faktiske og retlige omstændigheder

Over sagens faktiske omstændigheder, begæringens genstand samt de afgivne indlæg har den refererende dommer udarbejdet følgende rapport:

I — Sagsfremstilling og retsforhandlinger

1. Sagsøgerinden nr. 1 er enke, sagsøgerinden nr. 2 datter af den belgiske statsborger Julien Verhelle, der omkom i Tyskland den 24. april 1945 under et luftangreb. Sagsøgte i hovedsagen har anerkendt, at dette dødsfald må betragtes som en arbejdsulykke, og tildelte derfor i marts 1968 sagsøgerinden nr. 1 enkepension for perioden fra 24. april 1945 til juni 1946 inklusive, idet hun den 5. juni 1946 pány indgik ægteskab. Som faderløs har sagsøgerinden nr. 2 oppebåret en årlig ydelse fra den 24. april 1945 til maj 1952, idet hun den 8. maj fyldte 18 år.

Sagsøgerinderne har yderligere afkrævet den sagsøgte fagforening betaling af be-

gravelseshjælp (Sterbegeld, se herved § 589, 1. afsnit, nr. 1 i »Reichsversicherungsordnung«) og den engangsydelse, der tilkommer en enke ved indgåelse af nyt ægteskab (Witwenabfindung, se herved § 615, 1. afsnit i »Reichsversicherungsordnung«).

Sagsøgte har afvist disse krav under henvisning til, at ydelserne ikke er nævnt i den tredje tillægsaftale af 7. december 1957 til den almindelige overenskomst om social sikring af samme dato om udbetaling af pensioner og renter for tiden forud for overenskomstens ikrafttræden.

Stridspunktet mellem parterne i hovedsagen er, om disse rettigheder er hjemlet i artikel 2 i den tredje tillægsaftale, eftersom denne bestemmelse kun regulerer efterbetalingen af »Renten oder Rententeile« (i den franske tekst: »prestations ou fractions de prestations«). I sin afgørelse af 5. maj 1970 statuerede Sozialgericht Mannheim, at kravet på begravelseshjælp og på udbetaling af en engangsydelse ved andgåelse af nyt ægteskab ikke var omfattet af udtrykket »Renten oder Rententeile«.

Efter at de sagsøgende havde påanket afgørelsen til Landessozialgericht Baden-Württemberg, udsatte denne sagen og anmodede i medfør af EØF-traktatens artikel 177 Domstolen om at træffe en præjudiciel afgørelse vedrørende følgende spørgsmål:

»Omfatter artikel 2 i den tredje tillægsaftale af 7. december 1957 til den almindelige overenskomst om social sikring af samme dato mellem kongeriget Belgien og forbundsrepublikken Tyskland om udbetaling af pensioner og renter for tiden forud for overenskomstens ikrafttræden, i henhold til hvilken pension og renter eller dele heraf skal betales (»Renten oder Rententeile«), også krav på begravelseshjælp og den engangsydelse, der skal udbetales en enke i tilfælde af indgåelse af nyt ægteskab (Witwenabfindung)?«

I henvisningskendelsens præmisser anfører Landessozialgericht, at den har henskudt dette præjudicielle spørgsmål til Domstolens afgørelse, da den mener, at Sozialgerichts og sagsøgtes opfattelse kræver afklaring især af følgende punkter:

»1. Det er ikke klart, hvad der skal forstås ved udtrykket »Rententeile«. Skal der herved forstås en begrænset rente eller pension, dvs. en ydelse, der udbetales for en bestemt periode, eller skal udtrykket opfattes i en videre betydning?

2. I den franske affattelse af den tredje tillægsaftale tales der om »prestation ou fraction de prestation«. Ordet »prestation« ville man normalt oversætte ved »Leistung«. Dette udtryk »prestation« (»Leistung«) indeholder imidlertid mere end blot pensioner og renter og ville i tvivlstilfælde også omfatte krav på begravelseshjælp og på den engangsydelse, der udbetales en enke ved indgåelse af nyt ægteskab.

3. Endelig kan det konstateres, at EØF-forordningerne nr. 3 og nr. 1408/71, der er udstedt i mellemtiden, giver en enslydende definition af udtrykkene »ydelse«, »rente eller pension« (»Leistung« og »Rente«). Dette kunne tyde på, at fællesskabsretten overhovedet ikke sondrer mellem udtrykkene rente eller pension på den ene side og udtrykket ydelse (»prestation«) på den anden side, og at udtrykket pension eller rente (»pension ou rente«) — uanset den tyske terminologi — må sigte til alle ydelser af socialretlig natur«.

2. Kendelsen fra Landessozialgericht blev registreret på Domstolens justitskontor den 30. april 1973.

I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende Statutten for EØF-Domstolen har Kommissionen for De europæiske Fællesskaber den 18. juli 1973 ved sin befuldmægtigede, P. Karpenstein, indgivet skriftlige indlæg.

Domstolen har på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at åb-

ne den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

Kommissionen minder om, at EØF-traktaten ikke hjemler Domstolen kompetence til at fortolke bilaterale overenskomster, således som Landessozialgericht under påberåbelse af Traktatens artikel 177 her anmoder om. Efter Kommissionens opfattelse må anmodningen derfor afvises, i det omfang den vedrører artikel 2 i den tredje tillægsaftale.

Imidlertid påpeger Kommissionen også, at retten i henvisningskendelsens præmisser under de punkter, der kræver afklaring, har nævnt betydningen af de beslægtede udtryk »ydelse« (prestation) og »rente eller pension« (rente ou pension), som anvendes i EØF-forordningerne nr. 3 og nr. 1408/71. Kommissionen ville ikke være fremkommet med nogen særlig indvending, såfremt denne bemærkning i henvisningskendelsen havde været affattet som et tillægsspørgsmål til Domstolen med henblik på at få fastslået, hvorvidt de beslægtede udtryk »ydelse« og »rente eller pension«, som anvendes i forordningerne nr. 3 og 1408/71, også omfatter sådanne rettigheder, som ligger til grund for hovedsagen.

Kommissionen fremhæver, at der særligt er én grund til denne fortolkning af henvisningskendelsen. Ifølge stk. 1 i »almindelige bemærkninger« i bilag II til forordning nr. 1408/71 erstattes henvisninger i en overenskomst om social sikring, der stadig er i kraft, til overenskomster, der ikke er anført i bilag 2, af henvisninger til de tilsvarende bestemmelser i fællesskabsretten, hvorved de automatisk fortrænges. Den almindelige overenskomst mellem Tyskland og Belgien er ikke nævnt i bilag II. Stk. 1 i »almindelige bemærkninger« medfører derfor blandt andet, at de definitioner, der er givet i artikel 1, nr. 12 (»ydelse«, »pension« eller »rente«) i den almindelige overenskomst mellem Tyskland og Belgien, og hvortil artikel 1 i den tredje tillægsaftale, der er nævnt i bilag II, henviser, ikke længere kun skal forstås i den i den bilaterale overenskomst forudsatte betydning men i overensstemmelse med fællesskabsrettens bestemmelser.

Kommissionen tager herefter stilling til spørgsmålet om, hvorvidt udtrykkene »ydelse« og »rente eller pension« skal forstås i overensstemmelse med fællesskabsretten.

Kommissionen bemærker, at udtrykkene »ydelse« og »rente eller pension« i det væsentlige er defineret ens i EØF-forordningerne nr. 3 og 1408/71.

I næsten enslydende vendinger i forordning nr. 3, artikel 1, litra s og i forordning nr. 1408/71, artikel 1, litra t forstås ved udtrykkene

»samtlige ydelser, pensioner og renter herunder samtlige dele af dem, der afholdes af offentlige midler, og samtlige forhøjelser i form af reguleringstillæg eller andre tillæg, med forbehold af bestemmelserne i afsnit III, samt de ydelser i form af kapitalbeløb, der kan træde i stedet for pensioner og renter, samt udbetalinger, der foretages som refusion af bidrag«.

Kommissionen fremhæver, at det af de citerede bestemmelser fremgår, at udtrykket rente eller pension i fællesskabsretten forstås i vid betydning, og at der til udtrykket i hvert fald også henføres kapitalbeløb, der kan træde i stedet for en pension eller rente.

Med hensyn til den engangsydelse, der tilkommer en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, er der tale om et kapitalbeløb, som ud fra fællesskabsrettens synspunkt uden tvivl må være omfattet af udtrykket pension eller rente.

Herudover påpeger Kommissionen, at bestemmelsernes affattelse både dækker det tilfælde, hvor en kapitalydelse træder i stedet for pensions- eller renterettigheder, og hvor et kapitalbeløb indrømmes for ophørte pensions- og renterettigheder.

Efter Kommissionens opfattelse kan udfaldet imidlertid ikke blive det samme

hvad angår begravelseshjælpen. Såvel i forordning nr. 3 (jf. dennes artikel 1, litra t) som i forordning nr. 1408/71 (jf. dennes artikel 1, litra v) er begravelseshjælp allerede pr. definition strengt adskilt fra pensioner og renter. Det drejer sig i dette tilfælde om enkeltstående udbetalinger ved dødsfald, dvs. om ydelser, der ikke kan karakteriseres som periodiske. Det fremgår yderligere af bestemmelserne i artikel 32 i forordning nr. 3 og artiklerne 64-66 i forordning nr. 1408/71, at fællesskabsretten har forskellige regelsæt for de forskellige slags pensioner og renter og for de enkeltstående ydelser som f.eks. begravelseshjælp. Det er derfor Kommissionens opfattelse, at fællesskabsretten ikke i udtrykkene »pensioner eller renter« eller »dele af pension eller rente« inkluderer et enkeltstående beløb, der kommer til udbetaling ved dødsfald, sådan som begravelseshjælp.

Efter den således udfærdigede rapport til retsmødet gik Domstolen over til de mundtlige forhandlinger.

Kommissionens mundtlige indlæg blev afgivet i retsmødet den 24. oktober 1973. Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 14. november 1973.

Præmisser

1 Ved kendelse af 26. april 1973 ingået til Domstolens justitskontor den 30. april 1973, har Landessozialgericht Baden-Württemberg anmodet Domstolen om en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 2 i den tredje tillægsaftale af 7. december 1957 til den almindelige overenskomst om social sikring af samme dato mellem kongeriget Belgien og forbundsrepublikken Tyskland.

Vedrørende Domstolens kompetence

2 Domstolen er ikke i medfør af EØF-traktatens artikel kompetent til at træffe afgørelse vedrørende fortolkning af folkeretlige bestemmelser, der uden for fællesskabsrettens rammer forbinder medlemsstater;

Domstolen er herefter inkompetent til at udtale sig om de fortolkningsspørgsmål, der rejses af artikel 2 i den tredje belgisk-tyske tillægsaftale især som følge af, at den franske og nederlandske affattelse anvender udtrykkene »prestations ou fractions de prestations« og »uitkeringen of gedeelten van uitkeringen« som svarende til det tyske udtryk »Renten oder Rententeile«, hvorimod dette andre steder i forordningen er oversat med ordene »pensions et rentes« og »pensionen en renten«.

3 Imidlertid fremgår det af henvisningskendelsen, at Landessozialgericht har den opfattelse, at betydningen af de tilsvarende udtryk i fællesskabsforordningerne vedrørende den sociale sikring af arbejdstagere kan have betydning for fortolkningen af aftalen;

denne mulighed bestyrkes af, at bilag II til forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 bestemmer, at tillægsaftalen forbliver i kraft uden at blive erstattet af forordningens bestemmelser, og at henvisninger til bestemmelser i andre overenskomster, der ikke er nævnt i bilag II, for eksempel den belgisk-tyske almindelige overenskomst om social sikring af 7. december 1957, erstattes af henvisninger til de tilsvarende bestemmelser i forordningen;

følgelig erstattes definitionerne i den almindelige overenskomsts artikel 1, nr. 12 (»prestation«, »pension« og »rente«), hvortil der henvises i den tredje tillægsaftales artikel 1, af de tilsvarende bestemmelser i forordningen;

en ganske tilsvarende situation forelå i øvrigt under den ordning, der var fastlagt i bilag D til forordning nr. 3 af 25. september 1958;

4 da det fremsatte spørgsmål kan forstås som vedrørende fortolkningen af fællesskabsretlige bestemmelser, er Domstolen herefter kompetent til at besvare det.

Vedrørende realiteten

5 Der spørges først, om der ved udtrykket »rente eller pension« også kan forstås begravelseshjælp i henhold til artikel 589, 1. afsnit, nr. 1 i den tyske Reichsversicherungsordnung (RVO).

6 Artikel 1 i forordning nr. 1408/71 sondrer klart mellem »ydelser ved dødsfald« på den ene side og »ydelser«, »pensioner« og »renter« på den anden side;

ifølge artikel 1, litra v betyder udtrykket »ydelser ved dødsfald« enhver engangsydelse i tilfælde af dødsfald med undtagelse af kapitalbeløb, der kan træde i stedet for pensioner eller renter;

i øvrigt indledes afsnit III, kapitel 5 med overskriften »ydelser ved dødsfald«, hvilket viser, at der herfor gælder andre regler end for pensioner og renter;

7 der må altså svares således, at begravelseshjælp ikke er omfattet af udtrykket »rente eller pension«.

8 Der spørges videre, om den engangsydelse, der i henhold til artikel 615 i RVO skal udbetales en enke i tilfælde af indgåelse af nyt ægteskab, er omfattet af udtrykket »rente eller pension«;

artikel 1, litra t i forordning nr. 1408/71 angiver klart, at »udtrykkene »ydelser«, »pensioner« og »renter« betyder samtlige ydelser, pensioner og renter ... samt de ydelser i form af kapitalbeløb, der kan træde i stedet for pensioner eller renter ...«;

problemet er da, hvorvidt den ydelse, der skal udbetales til en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, er en ydelse i form af kapitalbeløb, der træder i stedet for pension eller rente;

i så henseende må det tages i betragtning, at formålet med et sådant beløb dels er at afværge, at en enke afholder sig fra pånyt at indgå ægteskab på grund af tabet af enkepensionen, dels at formindske pensionskassens forpligtelser ved at hjemle et engangsbeløb som erstatning for periodiske ydelser, der kan fortsætte i en lang periode;

9 heraf følger, at en sådan godtgørelse må træde i stedet for enkepensionen, hvorfor den må ligestilles med renter og pensioner.

Vedrørende sagsomkostningerne

10 De udgifter, der er afholdt af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har fremsat indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres;

da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

under henvisning til procesdokumenterne,
efter at have hørt den refererende dommers rapport,
efter at have hørt det mundtlige indlæg fra Kommissionen for De europæiske Fællesskaber,
efter at have hørt generaladvokatens forslag til afgørelse,
under henvisning til Traktaten om oprettelse af Det europæiske økonomiske Fællesskab, særlig dennes artikel 177,
under henvisning til Rådets forordning nr. 3 om social sikring af vandrende arbejdstagere, særlig bilag D,
under henvisning til Rådets forordning nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familier, der flytter inden for Fællesskabet, særlig artikel 1, litra t og v, afsnit III, kapitel 5 og bilag II,
under henvisning til protokollen vedrørende Statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol særlig dennes artikel 20,
under henvisning til procesreglementet for De europæiske Fællesskabers Domstol,

kender

DOMSTOLEN

med hensyn til de spørgsmål, som er forelagt den af Landessozialgericht Baden-Württemberg ved kendelse af 26. april 1973, for ret:

Bestemmelserne i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at udtrykkene »renter« og »pensioner« omfatter den engangsydelse, der udbetales til en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, men ikke begravelseshjælp.

Lecourt Donner Sørensen

Monaco Mertens de Wilmars Pescatore Ó Dálaigh

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 27. november 1973.

Justitssekretæren
A. Van Houtte

Præsidenten
R. Lecourt